

*Тихомир Шуваков**

ПРЕТПОСТАВКЕ ЕФИКАСНОСТИ ЕКОНОМСКИХ ФУНКЦИЈА ДРЖАВЕ У НАШИМ УСЛОВИМА

1. Неспорно је и у теорији и у пракси, да савремене привреде претпостављају економске функције државе. Заједнички именитељ у примени економских функција државе треба да буде на правцу економске принуде робних произвођача, тј. сигнал за њих да мењају своја понашања како на страни понуде тако и на страни тражње односно да се престојавају у делу трошкова производње и пословања. Само на тај начин може се обезбеђивати потребан ниво продуктивности рада без којег и нема успешног привређивања и на микро и на макро плану, тј. оспособљавања за конкуренцију како на домаћем тако и на страном тржишту. Ипак, реакцијама робних произвођача на економске мере и инструменте преко којих држава жели да обезбеди одређене циљеве, врло често се придружују и реакције и других друштвених субјективних снага, а пре свега политике. Наша и друга искуства потврђују да је напред поменуто израженије у федерално организованим државама, јер тада се све мере државе компарирају пре свега регионално (по републикама), и политизују се. Наравно, нема сумње да је све ово под утицајем и различитог степена развијености односно различите привредне структуре федералних јединица. Ако би требало с тим у вези извлачити некакав закључак, за наше услове, онда се мора приметити да је временски подуже, изражено политизовање економских функција савезне државе од стране република (покрајина) у тој мери да се поставља питање како на крај са деструкцијама односно како до јединства или заједничтва. Одговор очигледно мора сада пре свега да да политика. Чини се да је боље имати и минимум усаглашених и дефини-

* Проф. др Тихомир Шуваков,
Центар за економска истраживања и развој, Нови Сад

саних опредљења на нивоу савезне државе него широк спектар неусаглашених или половично усаглашених. Дакле, нужно је преиспитивање тј. дефинисање јединствених функција на нивоу савезне државе уколико се жели ефикасност економских функција државе. Затим, чини се да економске мере савезне државе морају наступити са комплетним програмом и билансом ефеката по федералним јединицама како би се видело где ко губи, а где добија; разуме се, тешко је веровати у перфектну и потпуну регионалну једнакост ефеката економских мера савезне државе, али уколико се прихвата могуће постојање средњорочних и дугорочних интереса за све онда може бити годишња различитост по питању ефеката с тим да она средњорочно и дугорочно буде прихватљива за све. Ваљало би имати у виду и примере других у свету који успевају да поставе економске функције прихватљиве за све делове.

2. Преко економских функција држава мора да реализује стратешка привредна опредљења. Једно од њих, значајно за нашу садашњу друштвено-економску стварност је питање својине и равнопарности свих облика својине. Та уставна дефиниција се не може шарено примењивати већ консеквентно. При томе, битна је могућност трансформације једног облика у други.

3. Ако је интерес јединствено тржиште онда се мора акцептирати неопходност о јединствености одређених економских функција савезне државе које важе за све робне произвођаче на целом простору.

4. Намеће се питање избора критеријума за циљеве који се желе постићи преко економске политике, применом инструмената и мера. Мишљења сам да је у вези са претходним питањем, посебно значајан однос и третман економске политике према постојећим ресурсима, тј. факторима производње као и њиховој комбинацији (што у извесном смислу намеће и питање технологије и технолошког развоја сваке земље о чему ће касније више бити казано).

Постојећи фактори производње представљају потенцијални капитал сваке економије отуда је природан интерес за судбину, тј. положај пре свега оплодне тог капитала (мисли се на капитал у пољопривреди, туризму, индустрији и слично). Међутим, знано је да робни произвођачи свих грана и групација не могу рачунати у тржишној привреди на успех ако не успевају да постигну такву продуктивност рада која им омогућује конкуренцију на домаћем и страном тржишту.

Различит степен развијености робних произвођача у гранама и групацијама, затим различит степен њихове организованости и атрактивност њихових пословних програма, разуме се различито издржава терет државних и других дажбина тј. трошкова с обзиром на различите нивое цена које постиже за своје производе или услуге.

По правилу, нижи ниво продуктивности, који постиже робни произвођач, најчешће очекује повољност кроз одређену бенефицију економских мера државе. Међутим, велика је заблуда за сваког робног произвођача ако поверује да се бенефиција, без тржишне верификације, може дуго одржавати. Нажалост, наш досадашњи привредни систем је преко феномена социјализације губитака (а све под „објашњењем друштвене оправданости“ броја запослених или због величине друштвеног капитала) нетржишно продужавао век робних произвођача без престројавања. Циљ економских мера државе у односу на постојећи капитал морао би бити постизање рентабилне производње. Наравно, робни произвођачи када не успевају, кроз престројавање да преброде праг негативних резултата — морају нестајати.

5. За успешну реализацију економских функција државе неопходна је конзистентност тј. садејство свих нивоа емитовања економских инструмената и мера. Локални (општински), републички (покрајински) и савезни ниво ако и имају различитост интереса, она може да се испољи код дефинисања инструмената и мера, али код спровођења тј. примене не сме да постоји.

6. Економске функције државе, као правило понашања морају бити познате за робне произвођаче и гарантоване за одређени, бар средњорочни период, а у неким димензијама и дугорочније.

7. Економске функције државе треба да се остварују на правцима концепције која тежи испуњењу одређених циљева у домену услова рада и услова живота људи. На тај начин се тим функцијама конституише оно што се може назвати систем друштвене репродукције. Разуме се, да се при томе треба чувати шематизма и утеривања стварних токова у некакве априорне измишљене моделе.

За наше услове полазећи од глобалних и парцијалних потреба у домену рада и у домену живота људи, економске функције државе морају одговарати на следеће захтеве:

Домен услова рада

- а) Шта и колико по питању становништва и његове дистрибуције као извора радне снаге,
- б) Шта и колико по питању енергетике,
- ц) Шта и колико по питању сировина,
- д) Шта и колико по питању производње хране,
- е) Шта и колико по питању стратегије технолошког развоја земље,
- ф) Шта и колико по питању саобраћајног система.

Релевантни привредно-системски сегменти и механизми

- а) Шта и колико у спољно-трговинском сегменту,
- б) Шта и колико у кредитно-монетарном,
- ц) Шта и колико у фискалном.

Домен услова живота

- а) Шта и колико у домену просторног планирања,
- б) Шта и колико у домену епологије,
- ц) Шта и колико у домену урбано-руралне равнотеже,
- д) Шта и колико у домену социјалног стандарда и социјалне сигурности.

8. Адекватна институционална постојаност и развијеност је битан услов ефикасности економских функција државе. Утицање посредством поменутих институција на понуду и тражњу треба да допринесе управо ономе што се назива економска принуда, тј. што мотивационо коригује понашање робног произвођача. Тако, на пример, механизам робних резерви може да има битну улогу. Разуме се да и спољно-трговински механизам такође мора да буде у функцији изоштрављања продуктивности рада робних произвођача, а не њиховог гушења; због тога, увозна доза роба (производа) мора бити увек суптилно одмерена. Закључак је неопходност постојања свих тржишта фактора производње као и њихових разноврсних модалитета.

9. Економске функције државе и у нашим условима не могу заобилазити питање регионалног развоја и регионалних односа, али, на нов начин. Битно је да се и та функција остварује на максимално могућ економски начин. Селење капитала, на основу атрактивности услова, које се нуде оплодни капитала на одређеним локацијама, треба да буде обележје тог новог начина отворених регионалних проблема. При томе, нужна је консеквентност по питању титулара својине као и адекватност у погледу економског третмана. Кредитна и фискална политика имају такође велику улогу у свему томе.

Tihomir Šuvakov

EFFICIENCY ASSUMPTIONS OF THE ECONOMIC FUNCTIONS
OF THE STATE UNDER OUR CONDITIONS

S u m m a r y

1. The responses of commodity producers to economic measures and instruments through which the state wants to attain certain goals are also very often joined by the responses of other subjective forces, first of all the political ones.

2. The state has to implement strategic economic determinations through economic functions. One of them, significant for our present socio-economic

reality is the issue of ownership and equality of all forms of ownership. That constitutional definition cannot be applied at free choice, but it must be applied consequently. The possibility of transformation of one form into another is essential in this case.

3. If the interest is an integral market, the necessity of unifying certain economic functions of the federal state, valid for all commodity producers in the whole territory, must be accepted.

4. The objective of the economic measures of the state relating to the existing capital should be the achievement of a profitable production. Of course, when the commodity producers fail to pass the threshold of negative results by restructuring, they must disappear.

5. Consistency, i.e. the co-effect of all levels of issuing economic instruments and measures, is indispensable for a successful implementation of the economic function of the state. The local (communal), republican (provincial) and federal levels may have different interests which may be expressed when defining instruments and measures, but these differences may not exist when implementing, i.e. applying these instruments and measures.

6. The economic functions of the state, as a rule of behaviour, must be well-known to the commodity producers and guaranteed for a certain, at least medium-term period of time, and in some cases also for long-term periods.

7. The economic functions of the state should be implemented according to the conception that aims at the fulfillment of certain goals in the area of labour and life conditions.

8. The adequate institutional consistency and level of development is an essential condition of efficiency of the economic functions of the state.

9. The economic functions of the state cannot by-pass the issue of new regional development and regional relations, even under our conditions. In this case, it is necessary to have a consequent approach to the issue of ownership and an adequate economic treatment. Credit and tax policy also play an important role.

